

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
GIOVANNI PITRUZZELLA
10 päivänä tammikuuta 2019¹

Asia C-614/17

**Fundación Consejo Regulador de la Denominación de Origen Protegida Queso Manchego
vastaan
Industrial Quesera Cuquerella S.L. ja
Juan Ramón Cuquerella Montagud**

(Ennakkoratkaisupyyntö – Tribunal Supremo (ylin tuomioistuin, Espanja))

Ennakkoratkaisupyyntö – Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suoja – Suojattu alkuperänimitys ”Queso Manchego” – Sellaisten merkkien käyttö, jotka ovat omiaan synnyttämään miellelyhtymän suojattuun alkuperänimitykseen liittyvästä alueesta – Tavanomaisesti valistuneen ja kohtuullisen tarkkaavaisen keskivertokuluttajan käsite

1. Vain muutamia kuukausia 7.6.2018 annetun tuomion Scotch Whisky Association (C-44/17, EU:C:2018:415, jäljempänä Scotch Whisky Association -tuomio) jälkeen unionin tuomioistuimelta pyydetään jälleen ennakkoratkaisua suojattuja alkuperänimityksiä (SAN) ja suojattuja maantieteellisiä merkintöjä (SMM) koskevassa unionin lainsäädännössä² tarkoitetun miellelyhtymän käsitteen tulkinnasta. Ennakkoratkaisupyyntöön esittänyt tuomioistuin tiedustelee erityisesti, onko suojattuun alkuperänimitykseen liittyvään maantieteelliseen alueeseen viittaavien merkkien tai kuvien käyttö kyseisen nimityksen piiriin kuuluvien tuotteiden kaltaisten tuotteiden markkinoinnissa omiaan synnyttämään asetuksen N:o 510/2006³ 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa kielletyn miellelyhtymän suojattuun alkuperänimitykseen. Tässä ennakkoratkaisupyyntöä esitetään lisäksi hienosyinen ja aiemmin esittämätön kysymys siitä, missä rajoissa suojattuun alkuperänimitykseen liittyvälle maantieteelliselle alueelle sijoittautunut toimija voi käyttää kyseisellä alueella valmistettujen (samanlaisten tai samankaltaisten) mutta suojatun alkuperänimityksen piiriin kuulumattomien tuotteiden yhteydessä merkkejä, jotka ovat omiaan synnyttämään miellelyhtymän kyseiseen alueeseen.

1 Alkuperäinen kieli: italia.

2 Jäljempänä käytän suojatuista alkuperänimityksistä ja suojatuista maantieteellisistä merkinnöistä yhdessä ilmaisuja ”suojatut nimitykset” tai ”rekisteröidyt nimitykset”.

3 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suojasta 20.3.2006 annettu neuvoston asetusta (EY) N:o 510/2006 (EUVL 2006, L 93, s. 12). Asetus N:o 510/2006 korvattiin maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden laatuajattelmissa 21.11.2012 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1151/2012 (EUVL 2012, L 343, s. 1) siten, että korvaaminen tuli voimaan 3.1.2013.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

2. Asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan, jonka otsikko on ”Suoja”, 1 kohdan b alakohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Rekisteröidyt nimet on suojattu:

--

b) väärinkäytöltä, jäljittelyltä tai miellelyhtymiltä, vaikka tuotteen oikea alkuperä on merkitty tai vaikka suojattu nimi on käännetty tai siihen on liitetty ilmaisu kuten ’laatu’, ’tyyppi’, ’menetelmä’, ’tuotettu kuten’, ’jäljitelmä’ tai muu samankaltainen ilmaisu;

--”

3. Asetuksen N:o 510/2006 14 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään seuraavaa: ”Jos alkuperänimitys tai maantieteellinen merkintä on rekisteröity tämän asetuksen mukaisesti, jotakin 13 artiklassa tarkoitettua tapausta vastaavan ja samaa tuoteluokkaa koskevan tavaramerkin rekisteröintihakemus on hylättävä, jos tavaramerkin rekisteröintihakemus on tehty sen päivän jälkeen, jona rekisteröintihakemus toimitettiin komissiolle.” Toisessa alakohdassa täsmennetään, että ”ensimmäisen alakohdan vastaisesti rekisteröidyt tavaramerkit on mitätöitävä”. Saman artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa: ”Tavaramerkin, jonka käyttö vastaa jotakin 13 artiklassa tarkoitettua tapausta, ja jota koskeva rekisteröintihakemus on tehty tai joka on rekisteröity tai jota koskeva oikeus on saatu asiaa koskevan lainsäädännön mukaisesti vilpittömässä mielessä yhteisön alueella tapahtuneella käytöllä -- ennen alkuperänimityksen tai maantieteellisen merkinnän suojaamista alkuperämaassa --, käyttöä voidaan yhteisön lainsäädännön mukaisesti jatkaa alkuperänimityksen tai maantieteellisen merkinnän rekisteröinnistä huolimatta --.”⁴

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

4. Pääasian kantaja, Fundación Consejo Regulador de la Denominación de Origen Protegida Queso Manchego (jäljempänä säätiö), joka hallinnoi suojattua alkuperänimitystä ”Queso Manchego”⁵, saattoi toimittamallaan haastehakemuksella⁶ vireille seuraavat kyseisen suojatun nimityksen suojaa koskevat kanteet Industrial Quesera Cuquerella S.L. -yhtiötä (jäljempänä IQC) ja Juan Ramón Cuquerella Montagudia vastaan:

-- vahvistuskanne, jossa tuomioistuinta vaaditaan toteamaan, että IQC:n ”Adarga de Oro”-, ”Super Rocinante”- ja ”Rocinante”-juustojen, joita suojattu alkuperänimitys ”Queso Manchego” ei kata, yksilöintiin ja markkinointiin käyttämät etiketit ja ilmaisun ”Quesos Rocinante” käyttö sen

4 Tällä hetkellä voimassa olevan asetuksen N:o 1151/2012 13 artiklan 1 kohdan ja 14 artiklan 1 kohdan säännökset ovat tämän ennakkoratkaisupyynnön kannalta merkityksellisin osin käytännössä samat kuin asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohta ja 14 artiklan 1 kohta.

5 Suojattu alkuperänimitys ”Queso Manchego” rekisteröitiin maantieteellisten merkintöjen ja alkuperäisnimitysten rekisteröinnistä 12.6.1996 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 1107/96 neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2081/92 17 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti (EYVL 1996, L 148, s. 1).

6 Unionin tuomioistuimen käytettävissä olevista pääasian oikeudenkäyntiasiakirjoista ilmenee, että haastehakemus jätettiin vuonna 2012. Tarkempien tietojen puutteessa on tukeuduttava ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen ilmoitukseen, jota myöskään pääasian asianosaiset eivät ole kiistäneet, jonka mukaan pääasiaan sovelletaan ratione temporis asetusta N:o 510/2006 eikä asetusta N:o 1151/2012. Kuten edellä on jo todettu, asetuksen N:o 510/2006 säännökset, joiden tulkintaa ennakkoratkaisupyynnössä pyydetään, ovat joka tapauksessa pääpiirteissään samat kuin vastaavat asetuksen N:o 1151/2012 säännökset.

verkkosivuilla sekä suojatun alkuperänimityksen ”Queso Manchego” suojaamista juustoista että juustoista, joita se ei suojaa,⁷ merkitsevät suojatun alkuperänimityksen ”Queso Manchego” loukkaamista asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettulla tavalla

- kanne, jossa vaaditaan kaupallisen nimen ”Rocinante” ja kahden kansallisen sana- ja kuviomerkin⁸, joihin sama ilmaisu sisältyy, osittaista mitätöintiä asetuksen N:o 510/2006 14 artiklassa säädetyillä perusteilla
- kanne, jossa vaaditaan vilpillisen kilpailun kieltämistä ja sen seurausten poistamista.

5. Ennakkoratkaisukysymykset esitettiin vahvistuskanteen käsittelyn yhteydessä. Kyseisessä kanteessa vastaajat kiistivät, että etiketeissä ja IQC:n internetsivustolla käytetyt sana- ja kuviomerkit loisivat mielleyhtymän suojattuun alkuperänimitykseen ”Queso Manchego”, ja katsoivat, että La Manchan alueelle sijoittautuneena yrityksenä IQC:lla on oikeus käyttää kyseiseen alueeseen liittyviä symboleja.

6. Alioikeus hylkäsi säätiön kanteen yhtäältä sillä perusteella, etteivät IQC:n käyttämät kuvio- ja sanamerkit muistuttaneet ulkoasultaan tai lausuntatavaltaan ”Queso Manchegoa” tai ”La Manchaa”, ja toisaalta sillä perusteella, että kyseiset merkit luovat kylläkin mielleyhtymän La Manchaan mutta eivät suojattuun alkuperänimitykseen ”Queso Manchego”. Säätiö valitti alioikeuden tuomiosta Audiencia provincial de Albaceten (Albaceten maakunnallinen ylioikeus, Espanja), joka hylkäsi valituksen. Alioikeuden tavoin sekin katsoi, ettei mielleyhtymää suojattuun alkuperänimitykseen ”Queso Manchego” voitu katsoa syntyvän, kun kyse ei ollut ulkoasun, lausuntatavan tai merkityssisällön osalta kyseistä nimitystä muistuttavista sanamerkeistä. Maakunnallinen ylioikeus katsoi, että IQC:n oli sallittua käyttää symboleja, jotka synnyttävät mielleyhtymän La Manchaan mutta eivät vastaavan suojatun alkuperänimityksen suojaamiin tuotteisiin, koska IQC:n markkinoimat tuotteet, joiden yhteydessä symboleja käytetään, valmistetaan kyseisellä alueella. Mielleyhtymän syntyminen La Manchan juustojen laatuun ja maineeseen ei tuomioistuimen mukaan merkitse mielleyhtymän syntymistä suojatun alkuperänimityksen ”Queso Manchego” kattamien juustojen laatuun ja maineeseen.

7. Säätiö valitti Audiencia provincial de Albaceten tuomiosta Tribunal Supremoon (ylin tuomioistuin, Espanja).

8. Ennakkoratkaisupyynnössä Tribunal Supremo esittää seuraavat täsmennykset: i) sana ”manchego” on adjektiivi, jolla espanjan kielessä viitataan muun muassa espanjalaiselta La Manchan alueelta peräisin oleviin tuotteisiin; kyseisellä alueella tuotetaan perinteisesti lampaanmaidosta valmistettua juustoa tietyillä tuotanto-, valmistus- ja kypsennysmenetelmillä; ii) Miguel de Cervantesin kuuluisan Don Quijote -romaanin tapahtumat sijoittuvat pääosin La Manchan alueelle;⁹ iii) Cervantesin romaanissaan esittämä kuvaus Don Quijoten ulkonäöstä vastaa ”Adarga de Oro” -juuston etiketissä kuvattua ritaria; iv) espanjan kielessä sana ”adarga” on vanhentunut ilmaisu, jota Cervantes käyttää Don Quijoten kilvestä; v) joidenkin IQC:n markkinoimien juustojen etiketeissä esiintyvä sana ”Rocinante” on Don Quijoten hevosen nimi; vi) yhdessä Cervantesin romaanin tunnetuimmista luvuista Don Quijote taistelee tuulimyllyjä vastaan; tuulimyllyt ovat tavanomainen näky La Manchan maisemassa, ja niiden kuvia on joissakin IQC:n etiketeistä ja sen internetsivustolla.

7 Säätiö on riitauttanut erityisesti ilmaisun ”Rocinante” käytön sekä IQC:n verkkotunnuksessa että sen verkkosivustolla (www.rocinante.es) ja La Manchan maisemalle ominaisten seikkojen kuvallisen esittämisen.

8 Kyseisissä merkeissä, jotka on rekisteröity ”juustoja” (Nissan luokituksen luokka 29) ja ”juustojen kuljetuspalveluja, varastointia ja jakelua” (Nissan luokituksen luokka 39) varten, ilmaisu ”Rocinante” sisältyy ympyränmuotoiseen kuvaan, jonka etualalla on hevonen ja taustalla tasanko lammaslauman ja tuulimyllyjen kanssa. Ennakkoratkaisupyynnön perusteella vaikuttaa siltä, että molemmat merkit ovat suojatun alkuperänimityksen ”Queso Manchego” rekisteröintiä myöhäisempiä.

9 Teos julkaistiin Madridissa kahdessa osassa vuosina 1605 ja 1615, ja sen alkuperäinen nimi oli *El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha*.

9. Tribunal Supremo haluaa selvittää ensinnäkin, voiko mielleyhtymä suojattuun alkuperänimitykseen syntyä myös pelkkien kuviomerkkien kautta, kuten säätiö on pääasiassa väittänyt, toisin sanoen perustua lähinnä merkityssisältöön. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee niin ikään, merkitseekö La Manchán alueeseen mielleyhtymän synnyttävien kuvio- ja sanamerkkien käyttö juustojen markkinoinnissa mielleyhtymän synnyttämistä suojattuun alkuperänimitykseen ”Queso Manchego” ja onko näin ollen tällä alkuperänimityksellä suojattujen juustojen tuottajilla monopoli kyseisten merkkien käyttöön myös suhteessa kyseiselle alueelle sijoittautuneisiin tuottajiin, joiden tuotteita kyseinen suojattu alkuperänimitys ei kata. Tähän Tribunal Supremo huomauttaa, että kysymykseen annettava myöntävä vastaus voisi johtaa tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoittamiseen, kun taas kieltävä vastaus olisi omiaan heikentämään suojatuille alkuperänimityksille annettua suojaa ja vaarantamaan kyseisiin nimityksiin liitettävän pyrkimyksen viestiä tuotteiden laadusta. Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta niin ikään sitä, mikä kuluttajaryhmä on otettava huomioon ratkaistaessa, onko kyse asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua mielleyhtymästä, etenkin siinä tapauksessa, että kyseiset suojatun alkuperänimityksen piiriin kuuluvat tuotteet kulutetaan pääasiassa siinä jäsenvaltiossa, jossa ne on tuotettu.

10. Edellä kuvatussa tilanteessa Tribunal Supremo päätti 19.10.2017 lykätä menettelyä käsiteltävänään olleessa asiassa ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- 1) Onko asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua mielleyhtymän suojattuun alkuperänimitykseen synnyttävä välttämättä käyttämällä ulkoasultaan, lausuntavaltaan tai merkityssisällöltään suojatun alkuperänimityksen kanssa samankaltaisia nimityksiä vai voiko se syntyä käyttämällä kuviomerkkejä, joilla luodaan mielleyhtymä alkuperänimitykseen?
- 2) Kun kyse on maantieteellisestä suojatusta alkuperänimityksestä (asetuksen N:o 510/2006 2 artiklan 1 kohdan a alakohta) ja samoista tuotteista tai vastaavista tuotteista, voidaanko suojattuun alkuperänimitykseen liittyvään alueeseen mielleyhtymän synnyttävien merkkien käyttöä pitää asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuna suojattuun alkuperänimitykseen luotuna mielleyhtymänä, jota ei voida hyväksyä siinäkään tapauksessa, että näitä merkkejä käyttää tuottaja, joka on sijoittautunut suojattuun alkuperänimitykseen liittyvälle alueelle mutta jonka tuotteet eivät kuulu tällaisen alkuperänimityksen piiriin, koska ne eivät täytä muita kuin maantieteelliseen alkuperään liittyviä eritelmässä asetettuja vaatimuksia?
- 3) Onko tavanomaisesti valistuneen ja kohtuullisen tarkkaavaisen ja huolellisen keskivertokuluttajan, jonka tapaa mieltää asia kansallisen tuomioistuimen on käytettävä perusteena voidakseen määrittää, onko kysymyksessä asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu ’mielleyhtymä’, käsitteellä ymmärrettävä tarkoitettavan eurooppalaista kuluttajaa vai voidaanko sillä tarkoittaa yksinomaan kuluttajaa siinä jäsenvaltiossa, jossa suojattuun maantieteelliseen merkintään mielleyhtymän synnyttävä tai suojattuun alkuperänimitykseen maantieteellisesti liittyvä tuote valmistetaan ja jossa se suurimmaksi osaksi kulutetaan?”

Oikeudenkäynti unionin tuomioistuimessa

11. Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 artiklan mukaisia kirjallisia huomautuksia toimittivat pääasian asianosaiset, Ranskan, Saksan ja Espanjan hallitukset sekä komissio. Edellä mainittuja osapuolia kuultiin Saksan hallitusta lukuun ottamatta 25.10.2018 pidetyssä istunnossa.

Asian tarkastelu

Tiivistelmä asiaa koskevasta oikeuskäytännöstä

12. Ennen ennakkoratkaisukysymysten tarkastelua on vielä lyhyesti palautettava mieliin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön keskeiset kehitysvaiheet suojattujen nimitysten suojaan miellelyhtymien osalta.

13. Ensimmäisen kerran se otti kantaa asetusta N:o 510/2006 edeltäneen asetuksen N:o 2081/92¹⁰ 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuun miellelyhtymän käsitteeseen 4.3.1999 antamassaan tuomiossa *Conorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (C-87/97, EU:C:1999:115). Tällöin *Handelsgericht Wien* (Wienin kauppaoikeus, Itävalta) teki ennakkoratkaisupyynnön asiassa, jossa suojatun alkuperänimityksen ”Gorgonzola” hallinnoinnista vastaava yhteisö oli vaatinut tuomioistuinta kieltämään nimityksellä ”Cambozola” tapahtuvan homejuuston kaupanpidon Itävallassa ja julistamaan sitä koskevan, aikaisemmin rekisteröidyn tavaramerkin mitättömäksi. Yhteisöjen tuomioistuin yhtäältä totesi, että edellä mainitussa asetuksen N:o 2081/92 säännöksessä oleva miellelyhtymän käsite ”käsittää tapauksen, jossa tuotteen nimeämiseksi käytettyyn ilmaisuun sisältyy suojatun nimityksen osa siten, että kuluttajalle syntyy nimen yhteydessä mielikuva tavarasta, jolla on alkuperänimitys”, ja toisaalta täsmensi, että kysymyksessä voi olla miellelyhtymä suojattuun alkuperänimitykseen, vaikka kyseisten tuotteiden välistä sekaannusvaaraa ei ole.¹¹ Miellelyhtymän syntymisen kannalta merkityksellisinä seikkoina tuomioistuin mainitsee paitsi nimitysten ”foneettisen ja optisen” samankaltaisuuden, joka johtuu riidanalaisella merkillä suojatun nimityksen osan sisällyttämisestä toiseen nimitykseen,¹² kyseisten tuotteiden keskinäisen samankaltaisuuden paitsi tuoteryhmän myös esillepanon suhteen¹³ sekä kyseisten nimitysten foneettisten yhtäläisyyksien tarkoituksellisuuden.¹⁴

14. Tämä näkemys vahvistettiin 26.2.2008 annetussa tuomiossa *komissio v. Saksa* (C-132/05, EU:C:2008:117), joka annettiin Saksan liittotasavaltaa vastaan nostetun jäsenyysoikeuksien noudattamatta jättämistä koskevan kanteen yhteydessä, jossa komissio katsoi Saksan kieltäytyneen määräämästä alueellaan seuraamuksia siitä, että nimitystä ”parmesan” käytettiin suojatun alkuperänimityksen ”Parmigiano Reggiano” vastaisesti. Yhteisöjen tuomioistuin arvioi asetuksen N:o 2081/92 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua miellelyhtymän olemassaoloa paitsi kyseisten nimitysten visuaalisten ja äänteellisten yhtäläisyyksien perusteella – eli samojen arviointiperusteiden, joita se piti merkityksellisinä jo edellä mainitussa tuomiossa *Conorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola*¹⁵ – myös niiden merkityksellisen läheisyyden perusteella, kun kyse oli eri kieliin kuuluvista ilmauksista.¹⁶

15. Yhteisöjen tuomioistuin esitti vastaavan näkemyksen myös tulkitessaan alkoholijuomien maantieteellisten merkintöjen suojaamisesta annettua asetusta N:o 110/2008¹⁷, jonka 16 artiklan b alakohdan säännös on käytännössä sama kuin asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdan säännös. Ennakkoratkaisupyynnössä, joka johti 14.7.2011 annettuun tuomioon *Bureau National Interprofessionnel du Cognac* (C-4/10 ja C-27/10, EU:C:2011:484), pääasian kantaja vastusti kahden sellaisen kuviomerkin rekisteröimistä Suomessa, joissa olleessa tekstissä mainittiin suojattu

10 Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suojasta 14.7.1992 annettu neuvoston asetusta (ETY) N:o 2081/92 (EYVL 1992, L 208, s. 1). Kyseisen asetuksen 13 artiklan 1 kohdan b alakohta oli käytännössä sama kuin asetuksen N:o 510/2006 vastaava säännös.

11 Tuomio 4.3.1999, *Conorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (C-87/97, EU:C:1999:115, 25 ja 26 kohta).

12 Tuomio 4.3.1999, *Conorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (C-87/97, EU:C:1999:115, 27 kohta).

13 Tuomio 4.3.1999, *Conorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (C-87/97, EU:C:1999:115, 28 kohta).

14 Tuomio 4.3.1999, *Conorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola* (C-87/97, EU:C:1999:115, 28 kohta).

15 Tuomio 4.3.1999 (C-87/97, EU:C:1999:115).

16 Tuomio 26.2.2008, *komissio v. Saksa* (C-132/05, EU:C:2008:117, 47 ja 48 kohta).

17 Tislattujen alkoholijuomien määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojaamisesta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1576/89 kumoamisesta 15.1.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 110/2008 (EUVL 2008, L 39, s. 16).

maantieteellinen merkintä ”Cognac” (jonka haltija kantaja oli) ja sen käännösvastine. Unionin tuomioistuin sovelsi samoja arviointiperusteita kuin tuomioissa *Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola*¹⁸ ja *komissio v. Saksa*¹⁹ ja katsoi, että merkit aiheuttivat miellelyhtymän. Kuten unionin tuomioistuin 21.1.2016 antamassaan tuomioissa *Viiniverla* (C-75/15, EU:C:2016:35, 31 kohta) tähdensi, näiden arviointiperusteiden tarkoituksena on ohjata kansallista tuomioistuinta sen päätöksenteossa; ei nimittäin ole unionin tuomioistuimen vaan juuri ennakkoratkaisua pyytäneen kansallisen tuomioistuimen tehtävänä arvioida, syntykö tarkasteltavassa tapauksessa asetuksen N:o 110/2008 16 artiklan a alakohdassa tarkoitettu miellelyhtymä. Kyseiseen tuomioon johtaneen ennakkoratkaisupyynnön taustalla olleessa pääasiassa oli kyse *Verlados*-nimestä, jota suomalaisessa *Verlan* kylässä toimiva *Viiniverla*-yhtiö käytti valmistamastaan omenasta tislatusa väkevästä alkoholijuomasta. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ratkaistavana oli valitus, joka oli tehty Suomen viranomaisen päätöksestä kieltää kyseisen nimen käyttö suojatun maantieteellisen merkinnän *Calvados* suojaamiseksi. Ratkaisua varten se tiedusteli unionin tuomioistuimelta muun muassa tiettyjen seikkojen merkitystä arvioitaessa sitä, onko kyseessä miellelyhtymä. Unionin tuomioistuin lausui ensin merkityksellisen kuluttajan käsitteestä²⁰ ja täsmensi sitten, että miellelyhtymän olemassaolon arvioinnin tarkoituksena on varmistaa, ”ettei yleisölle luoda tuotteen alkuperää koskevaa miellelyhtymää ja ettei toimija saa oikeudetonta hyötyä suojatun maantieteellisen merkinnän maineesta”²¹. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin ei pitänyt arvioinnin kannalta merkityksellisinä seikkoina sitä, että nimitys *Verlados* viittasi juomaa valmistavan yhtiön nimeen ja tuotteen tosiasialliseen maantieteelliseen alkuperään, jonka suomalainen kuluttaja tuntee ja tunnistaa, eikä sitä, että kyseisen nimestä juomaa myydään ainoastaan paikallisesti ja rajoitetuissa määrin.

16. Äskettäin annetussa tuomioissa *Scotch Whisky Association*, joka annettiin tämän ratkaisuehdotuksen kohteena olevassa oikeudenkäynnissä käydyn kirjallisen menettelyn päättymisen jälkeen,²² unionin tuomioistuin vahvisti ensinnäkin, ettei suojatun maantieteellisen merkinnän osittainen sisällyttäminen riidanalaiseen merkkiin eikä toisaalta se, että riidanalaisen nimityksen lausuntatapa ja ulkoasu muistuttavat suojattua maantieteellistä merkintää, kumpikaan ole ehdottomia edellytyksiä asetuksen N:o 110/2008 16 artiklan b alakohdan soveltamiselle;²³ se täsmensi, että ellei tällaista sisällyttämistä tai samankaltaisuutta ole, miellelyhtymä voi syntyä myös pelkästään suojatun maantieteellisen merkinnän ja riidanalaisen merkin ”merkityssisällön läheisyydestä”.²⁴ Unionin tuomioistuin totesi lisäksi, että asetuksen N:o 110/2008 16 artiklan b alakohdassa tarkoitettun miellelyhtymän aiheuttamiseen ei riitä se, että kyseisen merkin riidanalainen osa herättää kohdeyleisössä jonkinlaisen miellelyhtymän suojattuun maantieteelliseen merkintään tai siihen liittyvään maantieteelliseen alueeseen. Sen mukaan tällaista kriteeriä ei voida hyväksyä, koska se ”ei osoita riittävän suoraa ja yksiselitteistä yhteyttä” kyseisen osan ja suojatun maantieteellisen merkinnän välillä,²⁵ vaan on liian ”epämääräinen ja laaja” vastatakseen tarpeeseen turvata oikeusvarmuuden toteutuminen asianomaisten taloudellisten toimijoiden kohdalla.²⁶

18 Tuomio 4.3.1999 (C-87/97, EU:C:1999:115).

19 Tuomio 26.2.2008 (C-132/05, EU:C:2008:117). Ks. tuomio 14.7.2011, *Bureau National Interprofessionnel du Cognac* (C-4/10 ja C-27/10, EU:C:2011:484), 56–58 kohta.

20 Unionin tuomioistuimen kuluttajan käsitteen osalta määrittämiin periaatteisiin palataan kolmannen ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelun yhteydessä.

21 Ks. tuomio 21.1.2016, *Viiniverla* (C-75/15, EU:C:2016:35, 45 kohta). Vastaavasti, joskaan ei pelkän miellelyhtymän vaan kaikkien asetuksen N:o 110/2008 16 artiklan a ja d alakohdassa katettujen tapausten osalta ks. tuomio 14.7.2011, *Bureau National Interprofessionnel du Cognac* (C-4/10 ja C-27/10, EU:C:2011:484, 46 kohta).

22 Unionin tuomioistuin kehotti pääasian asianosaisia ja muita Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 artiklassa tarkoitettuja menettelyn kirjalliseen vaiheeseen osallistuneita osapuolia esittämään 25.10.2018 pidetyssä istunnossa suullisesti huomautuksensa kyseisen tuomion vaikutuksesta Tribunal Supremon esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin annettavaan vastaukseen.

23 Tuomio *Scotch Whisky Association* (46 ja 49 kohta).

24 Tuomio *Scotch Whisky Association* (50 kohta).

25 Tuomio *Scotch Whisky Association* (53 kohta).

26 Tuomio *Scotch Whisky Association* (55 kohta). Unionin tuomioistuin katsoi lisäksi, että ”mikäli – miellelyhtymän toteamiseksi olisi riittävä, että kuluttajalle syntyy minkäläinen tahansa miellelyhtymä suojattuun maantieteelliseen merkintään, tämä johtaisi – siihen, että asetuksen N:o 110/2008 16 artiklan b alakohdalla puututtaisiin sitä kyseisessä artiklassa seuraavien säännösten eli c ja d alakohdan soveltamisalaan; nämä säännökset koskevat tilanteita, joissa yhteys suojattuun maantieteelliseen merkintään on vieläkin heikompi kuin miellelyhtymä siihen” (54 kohta; ks. myös julkisasiamies Saugmandsgaard Øen ratkaisuehdotus *The Scotch Whisky Association* (C-44/17, EU:C:2018:111, 61–63 kohta).

17. Edellä tarkastellusta oikeuskäytännöstä käy ilmi, että unionin lainsäädännöllä perustettuihin erilaisiin laatujärjestelmiin liittyvä mielleyhtymän suoja²⁷ on sui generis -luonteinen suoja²⁸, jota ei ole sidottu harhaanjohtavuuden kriteeriin – joka edellyttää, että rekisteröidyn nimityksen kanssa ristiriidassa oleva merkki on omiaan antamaan yleisölle virheellisen käsityksen tuotteen maantieteellisestä alkuperästä tai ominaisuuksista – ja joka ei perustu pelkästään sekaantumisvaaraa koskevaan suojaan. Näin ollen mielleyhtymään perustuvan suojan päätavoitetta on etsittävä pikemminkin rekisteröityjen nimitysten laadullisen perinnön ja maineen suojaamisesta luvaton hyväksikäyttöä vastaan kuin kuluttajan suojaamisesta harhaanjohtavalta toiminnalta, tarkemmin sanottuna asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan c ja d alakohdassa ja vastaavissa muihin suojattujen nimitysten suojaa koskevissa unionin lainsäädäntöinstrumenttien säännöksissä kuvatuilta tapauksilta.²⁹

18. Vaikka edellä mainitussa 13 artiklassa mainitaan myös mielleyhtymä, se poikkeaa sekä jäljittelystä, jolle on ominaista rekisteröidyn nimityksen keskeisten piirteiden kopioiminen, että väärinkäytöstä, joka edellyttää rekisteröidyn nimityksen oikeudetonta ja tietoista käyttöä kyseisen nimityksen suojan piiriin kuulumattomien tuotteiden yhteydessä niin, että samalla omitaan ne valmistusperinteeseen liittyvät arvot, joihin nimitys viittaa.³⁰ Kuten julkisasiamies Jacobs ratkaisuehdotuksessaan *Conorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola*³¹ sitä paitsi asetuksen N:o 2081/92 13 artiklan 1 kohdan b alakohdasta totesi, koko säännöksen rakenne puhuu sen puolesta, että mielleyhtymään perustuvan suojan soveltamisedellytykset poikkeavat jäljittely- tai väärinkäyttötapauksessa noudatettavista ja ovat niitä lievemmiä. Mielleyhtymän käsitteen oikeudellinen rajaaminen on siten tehtävä itsenäisesti tavoittelematta (yhteisestä systemaattisesta luokittelusta huolimatta) jäljittely- ja väärinkäyttötapausten kanssa yhteisiä soveltamiskriteerejä.

19. Mielleyhtymä tarkoittaa assosiaatiota, mielteiden kytkeytymistä toisiinsa.³² Kun tätä käsitettä sovelletaan rekisteröityjen nimitysten suojaan, unionin tuomioistuin pitää sääntöjenvastaisen mielleyhtymän edellytyksenä sitä, että tavallisen³³ tuotteen näkeminen aiheuttaa todennäköisesti kuluttajan mielessä assosiaation eli mielleyhtymän, toisin sanoen tuo mieleen rekisteröidyn nimityksen piiriin kuuluvat tuotteet. Tuomioissa *Scotch Whisky Association* unionin tuomioistuin selvensi, että vaikka assosiaation syntyminen edellyttääkin välttämättä näkemisestä syntyneen aistiärsyksen välittämän tiedon käsittelemistä, mielleyhtymästä on kuitenkin kyse ainoastaan siinä määrin kuin yhteys on ”riittävän suora ja yksiselitteinen”.³⁴ Tämän selvennyksen on nähdäkseni ymmärrettävä tarkoittavan sekä ärsyksen kuluttajassa aiheuttaman vasteen välittömyyttä (assosiaation edellyttämä kognitiivinen prosessi ei saa edellyttää monimutkaista tiedon käsittelemistä) että sen voimakkuutta (mielleyhtymän rekisteröidyllä nimityksellä suojatun tuotteen mielikuvaan on oltava riittävän vahva).

27 Ks. viinialan osalta maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 922/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta 17.12.2013 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1308/2013 (EUVL 2013, L 347, s. 671), maustettujen juomien osalta maustettujen viinituotteiden määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojasta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1601/91 kumoamisesta 26.2.2014 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 251/2014 (EUVL 2014, L 84, s. 14) ja tislattujen alkoholijuomien osalta edellä mainittu asetus N:o 110/2008.

28 Tältä osin muistutan, että alkuperänimitysten suojasta ja niiden kansainvälisestä rekisteröinnistä vuonna 1958 tehdyn Lissabonin sopimuksen 4 artiklassa, johon asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohta perustuu, mainitaan ainoastaan väärinkäyttö ja jäljittely, mutta ei mielleyhtymää.

29 Tässä suhteessa mielleyhtymään perustuva suoja muistuttaa merkkien tunnettuuteen perustuvaa suojaa. Asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettun mielleyhtymän mahdollisuudesta myös muiden kuin vertailukelpoisten tuotteiden yhteydessä ks. tuomio 18.9.2015, *Federación Nacional de Cafeteros de Colombia v. SMHV – Hautrive (COLOMBIANO HOUSE)* (T-387/13, ei julkaistu, EU:T:2015:647, 55 ja 56 kohta).

30 Ks. väärinkäytön ja jäljittelyn käsitteistä tuomio 20.12.2017, *Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (C-393/16, EU:C:2017:991, 57 kohta).*

31 C-87/97 (EU:C:1998:614, 33 kohta).

32 Kielitoimiston sanakirja verkossa.

33 Jäljempänä tarkoitetaan tavallisilla tuotteilla tuotteita, jotka eivät kuulu suojatun nimityksen tai maantieteellisen merkinnän piiriin.

34 Ks. erityisesti tuomion *Scotch Whisky Association* 53 kohta.

20. Tuomiossa 7.6.2018, Scotch Whisky Association (C-44/17, EU:C:2018:415) esitetystä täsmennyksistä huolimatta unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisukäytännöstä käy mielestäni selvästi ilmi taipumus tulkita laajentavasti mielleyhtymän käsitettä, mikä on sopusoinnussa suojatuille alkuperänimityksille unionin lainsäädännössä säädetyn laajan suojan ja tuotannon laadun suojelemistavoitteelle annetun poliittisen merkityksen kanssa.³⁵ Tältä osin muistutan, että sen lisäksi, että tällaisten nimitysten suoja on unionin talouden kannalta strateginen tekijä, kuten asetuksen N:o 1151/2012 johdanto-osan ensimmäisessä perustelukappaleessa nimenomaisesti todetaan, se osaltaan edistää myös Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklan 3 kohdan neljännessä alakohdassa tarkoitettua Euroopan kulttuuriperinnön vaalimisen tavoitetta.

21. Siirryn nyt käsittelemään kansallisen tuomioistuimen esittämiä ennakkoratkaisukysymyksiä edellä esitettyjen periaatteiden valossa.

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

22. Ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään Tribunal Supremo tiedustelee unionin tuomioistuimelta, voiko asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu kielletty mielleyhtymä syntyä käyttämällä kuviomerkkejä vai onko ainoastaan ulkoasultaan, lausuntatavaltaan tai merkityssisällöltään suojatun alkuperänimityksen kanssa samankaltaisten nimitysten käyttö omiaan synnyttämään sen.

23. Olen pääasian kantajan ja Ranskan, Saksan ja Espanjan hallitusten kanssa yhtä mieltä siitä, että kysymykseen on vastattava myöntävästi.

24. Edellä tarkastellusta oikeuskäytännöstä käy ilmi, että mielleyhtymän toteamiseksi ratkaiseva kriteeri on kuluttajan tapa mieltää, joka todetaan sen perusteella, onko riidanalainen merkki omiaan synnyttämään *assosiaation* tavallisen tuotteen ja rekisteröidyllä nimityksellä suojatun tuotteen välille.³⁶ Tuomiosta Scotch Whisky Association ilmenee lisäksi, että suojatun nimityksen osien sisällyttäminen riidanalaiseen merkkiin sekä kyseisen suojatun nimityksen ja kyseisen merkin ulkoasun ja/tai lausuntatavan samankaltaisuus ovat ainoastaan *viitteitä*, jotka on otettava huomioon sen arvioimiseksi, onko tavallinen tuote omiaan synnyttämään kuluttajassa tällaisen mielleyhtymän.³⁷ Toisin sanoen unionin tuomioistuimen mukaan mielleyhtymän olemassaolo voidaan todeta myös pelkän riidanalaisen merkin ja suojatun nimityksen välisen ”merkityssisällön läheisyyden” perusteella, jos tämä läheisyys on omiaan tuomaan yleisön mieleen kyseisen nimityksen piiriin kuuluvat tuotteet.

25. Jos siis ulkoasun ja varsinkin lausuntatavan samankaltaisuus ei ole mielleyhtymän toteamisen ”ehdoton edellytys”,³⁸ se tarkoittaa, ettei tavallisen tuotteen ja suojatun nimityksen välinen assosiaatio (jota mielleyhtymän toteaminen edellyttää) välttämättä edellytä kielellisen ilmaisun käyttöä. Kuva, symboli ja yleisemmin kuviomerkki voivat välittää merkityssisällön yhtä hyvin kuin nimi ja olla siten omiaan synnyttämään kuluttajassa mielleyhtymän suojattuun nimitykseen, jota ei tällöin palauteta mieleen ulkoasun tai lausuntatavan perusteella, vaan viittaamalla nimityksen merkityssisältöön.

35 Ks. vastaavasti unionin lainsäädännön tavoitteista tuomio 8.9.2009, Budějovický Budvar, (C-478/07, EU:C:2009:521, 109–111 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. myös tuomio 21.1.2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, 24 kohta) ja tuomio 14.9.2017, EUIPO v. Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (C-56/16 P, EU:C:2017:693, 80 ja 81 kohta).

36 Ks. tästä erityisesti tuomio 21.1.2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, 22 kohta) ja edellä mainittu tuomio Scotch Whisky Association (51 kohta). Ks. myös julkisasiamies Saugmandsgaard Øen ratkaisuehdotus The Scotch Whisky Association (C-44/17, EU:C:2018:111, 60 kohta).

37 Ks. julkisasiamies Saugmandsgaard Øen ratkaisuehdotus The Scotch Whisky Association (C-44/17, EU:C:2018:111, 58 kohta).

38 Tuomio Scotch Whisky Association (46 ja 49 kohta).

26. Kuten komissio istunnossa totesi, on toki totta, että lähes kaikissa tuomion Scotch Whisky Association perustelujen kohdissa – kuten sitä paitsi myös kaikissa edellä mainituissa oikeustapauksissa – miellelyhtymän aiheuttajaksi on katsottu tavallisen tuotteen *nimi*.³⁹

27. Toisin kuin komissio, en kuitenkaan katso, että tästä seikasta voidaan päätellä, että unionin tuomioistuimen tarkoitus on ollut rajata miellelyhtymä ainoastaan tapauksiin, joissa assosiaatio rekisteröidyllä nimityksellä suojattuun tuotteeseen perustuu kielellisten seikkojen käyttöön. Vaikka kahdessa tuomion perustelujen kohdassa ja sen tuomiolauselman 2 kohdan toisessa alakohdassa viitataan yleisesti tarkasteltavan merkin ”riidanalaiseen osaan”, unionin käyttämät ilmaukset on sijoitettava sen pääasian yhteyteen, josta tuomiossa Scotch Whisky Association oli kyse ja jossa riidan kohteena oli tavallisen tuotteen nimitykseen sisällytetyn ilmauksen synnyttämän miellelyhtymän ulottuvuus.⁴⁰

28. Jos sitä paitsi lopullisten tulkintaohjeiden olisi perustuttava yksinomaan kyseisessä tuomiossa käytettyihin ilmaisuihin, olisi lisäksi pääteltävä, että unionin tuomioistuimen tarkoituksena on ollut rajoittaa miellelyhtymän käsite pelkästään niihin tapauksiin, joissa edellytetty assosiaatio syntyy tavallisen tuotteen myyntinimikkeeseen sisältyvistä ilmauksista ja kaikki muut tuotteen etiketissä tai pakkauksessa käytetyt kielelliset seikat (kuten yleisluontoiset, kuvailevat tai ylistävät ilmaukset) jätetään huomiotta. Mielestäni asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdan sanamuoto sulkee pois tämän tulkinnan, kun siinä nimenomaisesti viitataan ilmaisuihin (kuten ”laatu”, ”tyyppi”, ”menetelmä”, ”tuotettu kuten” ja ”jäljitelmä”), jotka eivät tavallisesti kuulu osana tuotteen myyntinimikkeeseen vaan esiintyvät muuten sen yhteydessä.

29. Vielä keskeisempää on, että edellä mainitusta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä, etenkin tuomioista Bureau National Interprofessionnel du Cognac⁴¹ ja Viiniverla⁴², käy ilmi, että miellelyhtymän olemassaolon arvioinnissa on otettava huomioon kaikki nimenomaiset tai epäsuorat viittaukset rekisteröityyn nimitykseen, olipa kyse sitten tavallisen tuotteen etikettiin sisällytetyistä tai sen pakkauksessa olevista sanallisista tai kuvallisista seikoista taikka seikoista, jotka liittyvät tuotteen muotoon tai esillepanoon. Arvioinnissa on lisäksi otettava huomioon tarkasteltavien tuotteiden samanlaisuus tai samankaltaisuuden aste ja niiden markkinointitavat (myyntikanavat mukaan luettuina) sekä seikat, joiden perusteella voidaan selvittää suojatun nimityksen piiriin kuuluvaan tuotteeseen syntyvän miellelyhtymän tarkoituksellisuus tai sattumanvaraisuus. Kansallisen tuomioistuimen on siis arvioitava joukko *viitteitä* siten, että yksittäisen viitteen, kuten tarkasteltavien *nimitysten* ulkoasun, lausuntatavan tai merkityssisällön samankaltaisuuden, olemassaolo tai sen puuttuminen ei yksinään riitä perusteeksi todeta tai sulkea pois miellelyhtymän olemassaolo.

30. Sitä paitsi muistutan, että tuomiossa Scotch Whisky Association unionin tuomioistuin täsmensi, että miellelyhtymästä voi olla kyse ainoastaan silloin, kun riidanalainen merkki synnyttää yleisön mielessä riittävän ”suoran” ja ”yksiselitteisen” yhteyden kyseisen merkin ja rekisteröidyn nimityksen välille;⁴³ näin se rajasi miellelyhtymän käsitteen ulottuvuutta kuluttajassa syntyvän vasteen välittömyyden ja voimakkuuden perusteella (tämän ratkaisuehdotuksen 19 kohdassa tarkemmin selostetulla tavalla) pikemminkin kuin ärsykkeen tyyppin perusteella.

39 Unionin tuomioistuin käyttää toisilleen vaihtoehtoisina käsitteitä tai ilmauksia ”nimitys”, ”tuotteen nimi”, ”tuotteen nimeämiseksi käytetty ilmaisu” ja ”myyntinimike”, ks. erityisesti tuomion Scotch Whisky Association 44, 45, 46, 48, 49–53 ja 56 kohta.

40 Sama koskee kaikkia edellä mainittuja oikeustapauksia.

41 Tuomio 14.7.2011 (C-4/10 ja C-27/10, EU:C:2011:484).

42 Tuomio 21.1.2016 (C-75/15, EU:C:2016:35, 27 kohta).

43 Tuomio Scotch Whisky Association (53 kohta).

31. Mielestäni tällainen rajausta riittää sellaisenaan rajoittamaan kielletyn miellelyhtymän ulottuvuutta – ja näin ollen rajoittamaan tavallisten tuotteiden valmistajien vapautta valita tavat, joilla ne voivat panna tuotteitaan esille yleisölle – tavalla, joka ei ylitä sitä, mikä on välttämätöntä rekisteröityjen nimitysten tehokkaan suojan takaamiseksi ja asianomaisten taloudellisten toimijoiden oikeusvarmuuden tarpeen tyydyttämiseksi.⁴⁴

32. Unionin tuomioistuimelle ehdottamani tulkinta, jonka mukaan asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu miellelyhtymä voi syntyä myös kuviomerkkejä käyttämällä ja ilman suojatun alkuperänimityksen tai suojatun maantieteellisen merkinnän ja tavallisen tuotteen myyntinimikkeen välistä ulkoasun, lausuntatavan tai merkityssisällön samankaltaisuutta, saa vahvaa tukea unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ja mielestäni lisäksi sekä noudattaa unionin lainsäätäjän tahtoa, jonka mukaan kyseisille merkinnöille on annettava laaja suoja, että vahvistaa merkityksen, joka tämän suojan tunnustamisella tavoiteltavilla, tämän ratkaisuehdotuksen 21 kohdassa mainituilla päämäärillä on.

33. Lopuksi korostan, ettei ehdotettu tulkinta millään tavalla johda siihen, että asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdalla puututtaisiin sitä kyseisessä kohdassa seuraavien c ja d alakohdan soveltamisalaan; niissä näet viitataan kiellettyihin ”merkintöihin” ja ”käytäntöihin”, joiden kiellot eivät perustu siihen, että ne synnyttävät miellelyhtymän rekisteröityyn nimitykseen,⁴⁵ vaan siihen, että ne antavat väärää tai harhaanjohtavaa tietoa tuotteen lähtöpaikasta, alkuperästä, tuotteen luonteesta tai olennaisista ominaisuuksista tai ovat joka tapauksessa omiaan johtamaan kuluttajaa harhaan.

34. Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on mielestäni vastattava, että asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu miellelyhtymä voi syntyä myös käyttämällä kuviomerkkejä ja ilman ulkoasun, lausuntatavan tai merkityssisällön samankaltaisuutta rekisteröidyn nimityksen ja asianomaisen tuotteen myyntinimikkeen välillä edellyttäen, että riidanalaiset merkit synnyttävät kuluttajassa välittömästi mielikuvan tavarasta, jolla on kyseinen nimitys.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

35. Toinen ennakkoratkaisukysymys voidaan jakaa kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa kansallinen tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta, onko silloin, jos asetuksen N:o 510/2006 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun suojattuun alkuperänimitykseen liittyvään alueeseen miellelyhtymän synnyttäviä merkkejä käytetään suojatulla alkuperänimityksellä suojattujen tuotteiden kanssa samojen tai vastaavien tuotteiden yhteydessä, kyse kyseisen asetuksen 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua kielletystä miellelyhtymästä. Toisessa osassa Tribunal Supremo tiedustelee, onko kielletystä miellelyhtymästä kyse siinäkin tapauksessa, että kyseisiä merkkejä käyttää tuottaja, joka on sijoittautunut kyseiselle alueelle, mutta joka käyttää niitä sellaisten tuotteiden yhteydessä, jotka eivät ole suojatun alkuperänimityksen tuote-eritelmän mukaisia.

36. Vastaus kysymyksen ensimmäiseen osaan voidaan johtaa edellä esitetystä huomioista.

⁴⁴ Myös tuomioistuin itse on vahvistanut kyseisen rajauksen vastaavan oikeusvarmuuden tarpeeseen tuomion Scotch Whisky Association 55 kohdassa.

⁴⁵ Ks. vastaavasti tuomio Scotch Whisky Association, 65 kohta.

37. Koska suojatulla alkuperänimityksellä suojattujen tuotteiden ja sen alueen, jolta ne ovat peräisin, välillä on yhteys,⁴⁶ sellaisten merkkien – olivatpa ne kuviomerkkejä ja/tai sanamerkkejä – käyttö, jotka synnyttävät mielleyhtymän kyseiseen alueeseen, suojatulla alkuperänimityksellä suojattujen tuotteiden kanssa samanlaisten tai samankaltaisten tavallisten tuotteiden yhteydessä on omiaan synnyttämään yleisössä mielikuvan kyseisistä tuotteista ja aiheuttamaan siten asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua kielletyn mielleyhtymän. Edellä selostetun perusteella näin voi kuitenkin tapahtua ainoastaan siinä tapauksessa, että mielikuvia luovien merkkien käytöstä johtuva mielleyhtymä suojattuun alkuperänimitykseen liittyvään maantieteelliseen alueeseen on sellainen, että se synnyttää kuluttajassa *välittömästi* mielikuvan suojatun alkuperänimityksen piiriin kuuluvista tuotteista.

38. Kuten unionin tuomioistuin on toistuvasti vahvistanut, on kansallisen tuomioistuimen tehtävänä arvioida, täyttyvätkö kielletyn mielleyhtymän edellytykset sen tarkasteltavana olevassa tapauksessa.⁴⁷ Jäljempänä esittämälläni huomioilla pyrin ainoastaan tarjoamaan joitakin näkökohtia, jotka voivat ohjata ennakkoratkaisua pyytäneitä tuomioistuinta (tai pääasian ratkaisevaa tuomioistuinta) tässä arvioinnissa.

39. Vaikka ennakkoratkaisukysymyksissä keskitytään ensisijaisesti riidanalaisissa etiketeissä oleviin kuviomerkkeihin, pääasiassa on kuitenkin kyse useista erilaisista merkin osista, joista osa on sanallisia (ilmaisut ”Rocinante” ja ”adarga de oro”) ja osa kuvallisia (piirroksia, jotka esittävät Cervantesin tunnetun romaanin tiettyjen hahmojen ulkonäköä ja La Manchan maisemalle tyypillisiä pidettyjä asioita) ja joiden ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo synnyttävän mielleyhtymän suojattuun alkuperänimitykseen ”Queso Manchego” liittyvään alueeseen. Ilmaisuja ”manchego” tai ”Mancha” ei esiinny edes osittain riidanalaisissa sanamerkeissä,⁴⁸ eikä näiden merkkien ja kyseisen suojatun alkuperänimityksen ulkonäössä ja lausuntatavassa ole minkäänlaista samankaltaisuutta. Tästä seuraa, että – kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa – pääasiassa kyseessä olevissa olosuhteissa mahdollinen mielleyhtymä – jos sellainen todettaisiin – liittyisi pelkästään merkityssisältöön.

40. Jos kuviomerkkejä tarkastellaan erikseen tai yhdessä toistensa kanssa, vaikuttaa alustavassa tarkastelussa siltä, etteivät ne ole omiaan synnyttämään asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa (sellaisena kuin unionin tuomioistuin on tulkinnut sitä tuomiossa Scotch Whisky Association) tarkoitettua kiellettyä mielleyhtymää. Kuten nimittäin komissio ja Saksan hallitus huomauttivat, osa näistä merkeistä vaikuttaa liian yleisluonteisilta voidakseen synnyttää kuluttajan mielessä ”yksiselitteisen” yhteyden La Manchan alueeseen,⁴⁹ kun taas Don Quijote -romaanin henkilöihin tai sen tunnettuihin paikkoihin tai kohtauksiin viittaavat kuvat eivät vaikuta sellaisilta, että ne voisivat synnyttää riittävän ”suoran” yhteyden kyseiseen maantieteelliseen alueeseen, joka tuodaan mieleen vain ”välillisesti”, assosiaatioketjun tuloksena.

46 Suojattujen alkuperänimitysten yhteys maantieteelliseen alueeseensa on tiiviimpi kuin suojatuilla maantieteellisillä nimityksillä. Asetuksen N:o 510/2006 2 artiklan 1 kohdassa ensin mainituilta edellytetään, että kyseisten tuotteiden tuotanto, jalostus ja käsittely tapahtuu rajatulla maantieteellisellä alueella (a alakohta), kun taas viimeksi mainittujen osalta riittää, että jokin näistä vaiheista tapahtuu kyseisellä alueella (b alakohta).

47 Ks. erityisesti tuomio 21.1.2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, 22 ja 31 kohta) ja tuomio Scotch Whisky Association (45, 46, 51, 52 ja 56 kohta ja tuomiolauselman 2 kohta).

48 Riidanalaisissa etiketeissä esiintyy ainoastaan ilmaisu ”queso”, jolla ei kuitenkaan yleisnimenä ole suojaa, ks. asetuksen N:o 510/2006 1 kohdan toinen alakohta.

49 Viittaan erityisesti riidanalaisissa etiketeissä ja riidanalaisissa merkeissä esiintyvissä kuvissa oleviin lammaslaumaa, tasankoa, hevosta ja tuulimyllyjä esittäviin kuviin.

41. Tästä huolimatta katson, ettei voida sulkea pois sitä, että pääasiassa vallitsevissa olosuhteissa saattaa olla kyse mielleyhtymästä, jos mielleyhtymän edellytykset todetaan kokonaisvaltaisessa arvioinnissa, jossa otetaan huomioon kaikki riidanalaisissa etiketeissä esiintyvät mielleyhtymän syntymistä mahdollisesti edistävät seikat riippumatta siitä, ovatko ne sanallisia vai kuvallisia, sekä tarkasteltavien tuotteiden samanlaisuus tai samankaltaisuus ja kyseisten tuotteiden esillepano, mainostaminen ja kaupan pitäminen.⁵⁰

42. Kysymyksen toisessa osassa tiedustellaan, mikä vaikutus on sillä, että mielleyhtymän suojattuun alkuperänimitykseen liittyvään alueeseen synnyttäviä merkkejä käytetään sellaisten tuotteiden yhteydessä, jotka eivät kuulu kyseisen nimityksen suojan piiriin mutta joiden tuotanto, jalostus ja käsittely tapahtuu kyseisellä alueella.⁵¹

43. Tältä osin huomautan pääasian kantajan, Ranskan, Saksan ja Espanjan hallitusten ja komission tavoin, että asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa ei säädetä, että tilanteet, joissa mielleyhtymän synnyttävien tuotteiden maantieteellinen alkuperä on sama kuin suojatun alkuperänimityksen tai suojatun maantieteellisen merkinnän piiriin kuuluvilla tuotteilla, eivät kuuluisi säännöksen soveltamisalaan. Tämä on linjassa sekä mielleyhtymää koskevan suojan – joka (kuten edellä on todettu) on riippumaton mahdollisesta, myös mielleyhtymän synnyttävien tuotteiden maantieteellistä alkuperää koskevasta kuluttajan erehdyksestä, vaikka kattaakin myös sekaannustilanteet – luonteen kanssa että asetuksella N:o 510/2006 tavoiteltujen päämäärien kanssa. Jos nimittäin tuottajilla, jotka toimivat tiettyyn suojattuun alkuperänimitykseen liittyvällä maantieteellisellä alueella mutta eivät noudata kyseisen nimityksen tuote-eritelmää, olisi oikeus käyttää suojatulla alkuperänimityksellä suojattujen tuotteiden kanssa samanlaisten tai samankaltaisten tuotteiden yhteydessä merkkejä, jotka synnyttävät mielleyhtymän kyseiseen alueeseen, se heikentäisi kyseiseen nimitykseen liitettävää laatutakuuta,⁵² joka – vaikka se kytkeytyykin ensisijaisesti suojatulla alkuperänimityksellä suojattujen tuotteiden maantieteelliseen alkuperään – edellyttää kaikkien tuote-eritelmän vaatimusten noudattamista. Ellei mielleyhtymää koskevaa suojaa laajennettaisi tuote-eritelmää noudattamattomien paikallisten tuottajien toimintaan, se loukkaisi lisäksi oikeuksia, jotka on varattava sellaisille tuottajille, jotka ovat aidosti pyrkineet parantamaan laatua voidakseen käyttää asetuksen N:o 510/2006 perusteella rekisteröityä alkuperänimitystä; kuten Ranskan hallitus korostaa, tämä altistaisi viimeksi mainitut tuottajat vilpillisen kilpailun seurauksille, jotka ovat mahdollisesti haitallisempia juuri siksi, että ne ovat lähtöisin samalle maantieteelliselle alueelle sijoittautuneista tuottajista.⁵³

44. Edellä esitetyn perusteella Tribunal Supremon toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on mielestäni vastattava, että asetuksen N:o 510/2006 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun suojattuun alkuperänimitykseen liittyvään alueeseen mielleyhtymän synnyttävien merkkien käytössä tällaisella nimityksellä suojattujen tuotteiden kanssa samanlaisten tai samankaltaisten tuotteiden yhteydessä voi olla kyse kyseisen asetuksen 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun mielleyhtymän synnyttämisestä siinäkin tapauksessa, että kyseisiä merkkejä käyttää kyseiselle alueelle sijoittautunut tuottaja muissa kuin suojatun alkuperänimityksen piiriin kuuluvissa tuotteissa.

50 Mukaan luettuna suojatulla alkuperänimityksellä suojattujen ja muiden tuotteiden välinen sekaantumisvaara, joka ennakkoratkaisupyynnön perusteella aiheutuu tietyistä IQC:n verkkosivustolla esitetyistä tiedoista. Tältä osin huomautan, että se, että kyseiset tiedot kuuluvat harhaanjohtavina asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan c alakohdan soveltamisalaan, ei sulje pois sitä, että ne voidaan ottaa huomioon kyseisen säännöksen b alakohdassa tarkoitetusta mielleyhtymästä kertovina viitteinä.

51 Toisin sanoen tuotteiden, jotka eivät ole suojatun alkuperänimityksen tuote-eritelmän mukaisia muiden seikkojen kuin maantieteellisen alkuperänsä osalta.

52 Tämä takuu on ”asetuksen N:o 510/2006 mukaisesti myönnettujen oikeuksien keskeinen tehtävä”; ks. vastaavasti tuomio 8.9.2009, Budějovický Budvar (C-478/07, EU:C:2009:521, 112 kohta).

53 Pääasian vastaajan istunnossa esittämään väitteeseen, joka perustuu ennen asetuksen N:o 510/2006 mukaista alkuperänimityksen rekisteröintiä rekisteröityjen merkkien käytön laillisuuteen liittyvään oikeusvarmuuden vaatimukseen, muistutan, että kyseisen asetuksen 14 artiklan 2 kohdassa säädetään, että tavaramerkin, jonka käyttö vastaa jotakin saman asetuksen 13 artiklassa tarkoitettua tapausta ja joka on rekisteröity ennen alkuperänimityksen tai maantieteellisen merkinnän suojaamista alkuperämaassa, käyttö voi jatkua alkuperänimityksen tai maantieteellisen merkinnän rekisteröinnistä huolimatta. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtäväksi jää varmistaa, täyttyvätkö kyseisen säännöksen soveltamisen edellytykset käsillä olevassa pääasiassa.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

45. Kolmannella ennakkoratkaisukysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedusteleo unionin tuomioistuimelta, vastaako tavanomaisesti valistuneen ja kohtuullisen tarkkaavaisen ja huolellisen keskivertokuluttajan käsite, jota kansallisen tuomioistuimen on käytettävä vertailukohtana arvioidessaan, onko kyseessä asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu mielleyhtymä, eurooppalaista kuluttajaa vai voiko se rajoittua yksinomaan kuluttajaan sinä jäsenvaltiossa, jossa mielleyhtymän synnyttävä tuote on valmistettu ja suurimmaksi osaksi kulutettu.

46. Kuten edellä on mainittu ja kuten kaikki unionin tuomioistuimessa huomautuksia esittäneet osapuolet ovat todenneet, vastaus tähän kysymykseen on johdettavissa 21.1.2016 annetusta tuomiosta Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35). Kyseisessä asetuksen N:o 110/2008 16 artiklan b alakohdan tulkintaa koskevassa ratkaisussaan unionin tuomioistuin täsmensi, että kun otetaan huomioon tarve varmistaa maantieteellisten merkintöjen tehokas ja yhtenäinen suojaaminen koko unionin alueella, kuluttajan käsitteellä, jonka tapaa mieltää on tarkasteltava kyseisessä säännöksessä tarkoitettun mielleyhtymän olemassaolon selvittämiseksi, tarkoitetaan ”eurooppalaista kuluttajaa eikä pelkästään sen jäsenvaltion kuluttajaa, jossa tuote, joka synnyttää mielleyhtymän suojattuun maantieteelliseen merkintään, on valmistettu”.⁵⁴ Sama tulkinta on nähdäkseni omaksuttava myös asetuksella N:o 510/2006 säädetyn mielleyhtymää koskevan suojan yhteydessä.

47. Pääasian olosuhteet poikkeavat kuitenkin tuomion Viiniverla taustalla olleen tapauksen olosuhteista.⁵⁵ Jos kyseisessä tapauksessa lähtökohdaksi olisi otettu yksinomaan paikallinen suomalainen kuluttaja, joka kykenee tunnistamaan Verlados-nimessä mielleyhtymän synnyttäneen tuotteen valmistuspaikan nimen, eikä eurooppalaista kuluttajaa, olisi seurauksena voinut olla mielleyhtymän olemassaolon pois sulkeminen.⁵⁶ Sen sijaan jos nyt tarkasteltavassa asiassa otettaisiin huomioon ainoastaan espanjalaisen kuluttajan tapa mieltää, mahdollinen mielleyhtymä tulisi todetuksi helpommin, kun taas siinä tapauksessa, että huomioon otettaisiinkin eurooppalainen (muu kuin espanjalainen) kuluttaja, mielleyhtymän olemassaolo saatettaisiin sulkea pois, koska La Manchan alueen ja riidanalaisten etikettien kuvio- ja sanamerkkien välinen yhteys olisi viimeksi mainitun kuluttajan näkökulmasta väistämättä heikompi.

48. Tästä syystä ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pyytää unionin tuomioistuinta selventämään, onko sen pääasiassa vallitsevan kaltaisissa olosuhteissa otettava huomioon eurooppalainen vai yksinomaan espanjalainen kuluttaja.

49. On ilmeistä, että eurooppalaisen kuluttajan käsitteeseen sisältyy rajoituksia, koska kyse on tietenkin pelkästä oikeudellisesta fiktiosta, jolla varsin moninaiset ja epäyhtenäiset tilanteet pyritään supistamaan niiden pienimpään yhteiseen nimittäjään. Suojattaessa rekisteröityjä nimityksiä kielletyiltä mielleyhtymiltä kyseistä käsitettä – jossa ei sekaantumisvaaraa vaan pelkkää assosiaatiota koskevaa arviointia varten esiin nousee kuluttajan oletettu tapa mieltää – ja yleisemmin tavanomaisesti valistuneen ja kohtuullisen tarkkaavaisen ja huolellisen keskivertokuluttajan käsitettä on sitä paitsi sovellettava erityisen varovasti.

50. Kun tämä otetaan huomioon, eurooppalaisen kuluttajan käsite vastaa – kuten unionin tuomioistuin tuomiossa Viiniverla⁵⁷ korosti – tarpeeseen varmistaa rekisteröityjen nimikkeiden tehokas ja yhteinen suojaaminen koko unionin alueella.

54 Ks. tuomio 21.1.2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, 27 kohta).

55 Tuomio 21.1.2016 (C-75/15, EU:C:2016:35).

56 Tällainen pois sulkeminen tosin perustuisi kyseisten tuotteiden väliseen sekaannusvaaraan ja kuluttajan harhaanjohtamiseen rajoittuvan mielleyhtymän käsitteen tulkinnan perusteella, jonka unionin tuomioistuin on kylläkin hylännyt, ks. tuomio Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola, C-87/97 (EU:C:1999:115, 26 kohta), komissio v. Saksa (C-132/05, EU:C:2008:117, 45 kohta) ja 21.1.2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, 44 kohta).

57 Tuomio 21.1.2016 (C-75/15, EU:C:2016:35, 27 kohta).

51. Vaikka tämä tarve edellyttää, ettei edes paikalliseen myyntiin tarkoitettujen tuotteiden osalta oteta huomioon olosuhteita, jotka ovat omiaan *sulkemaan pois* kielletyn miellelyhtymän olemassaolon yksinomaan yhden jäsenvaltion kuluttajien osalta, se ei kuitenkaan tarkoita, että pelkästään yhden jäsenvaltion kuluttajan tapauksessa *todettu* kielletty miellelyhtymä olisi riittämätön aiheuttamaan sen, että asetuksen N:o 510/2006 säädetty suoja tulee sovellettavaksi.

52. Edellä esitetyn perusteella Tribunal Supremon esittämään kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen on mielestäni vastattava, että sen määrittämiseksi, onko kyseessä asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu miellelyhtymä rekisteröityyn nimitykseen, kansallisen tuomioistuimen on käytettävä perusteena tavanomaisesti valistuneen ja kohtuullisen tarkkaavaisen ja huolellisen eurooppalaisen keskivertokuluttajan tapaa mieltää, ja että viimeksi mainitulla käsitteellä on ymmärrettävä tarkoitettavan myös kuluttajaa siinä jäsenvaltiossa, jossa rekisteröityyn nimitykseen miellelyhtymän synnyttävät tai maantieteellisesti liittyvät tuotteet valmistetaan.

Ratkaisuehdotus

53. Kaiken edellä esitetyn perusteella katson, että unionin tuomioistuimen olisi vastattava Tribunal Supremon esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suojasta 20.3.2006 annetun neuvoston asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohtaa on tulkittava siten, että kyseisessä säännöksessä tarkoitettu miellelyhtymä voi syntyä myös käyttämällä kuviomerkkejä ja ilman ulkoasun, lausuntatavan tai merkityssisällön samankaltaisuutta rekisteröidyn nimityksen ja asianomaisen tuotteen myyntinimikkeen välillä edellyttäen, että riidanalaiset merkit synnyttävät kuluttajassa välittömästi mielikuvan tavarasta, jolla on kyseinen nimitys.

Asetuksen N:o 510/2006 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun suojattuun alkuperänimitykseen liittyvään alueeseen miellelyhtymän synnyttävien merkkien käytössä tällaisella nimityksellä suojattujen tuotteiden kanssa samanlaisten tai samankaltaisten tuotteiden yhteydessä voi olla kyse kyseisen asetuksen 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen miellelyhtymän synnyttämisestä siinäkin tapauksessa, että kyseisiä merkkejä käyttää kyseiselle alueelle sijoittautunut tuottaja muissa kuin suojatun alkuperänimityksen piiriin kuuluvissa tuotteissa.

Sen määrittämiseksi, onko kyseessä asetuksen N:o 510/2006 13 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu miellelyhtymä rekisteröityyn nimitykseen, kansallisen tuomioistuimen on käytettävä perusteena tavanomaisesti valistuneen ja kohtuullisen tarkkaavaisen ja huolellisen eurooppalaisen keskivertokuluttajan tapaa mieltää, ja viimeksi mainitulla käsitteellä on ymmärrettävä tarkoitettavan myös kuluttajaa siinä jäsenvaltiossa, jossa rekisteröityyn nimitykseen miellelyhtymän synnyttävät tai maantieteellisesti liittyvät tuotteet valmistetaan.